

TØNDER
KOMMUNE

Forvaltningsplan for Hønning Mose 2024-2039

Aktion A6

Delprojekt 9 Hønning Mose

LIFE14 NAT/DK/000012 – Højmoser i Danmark

1. Indledning

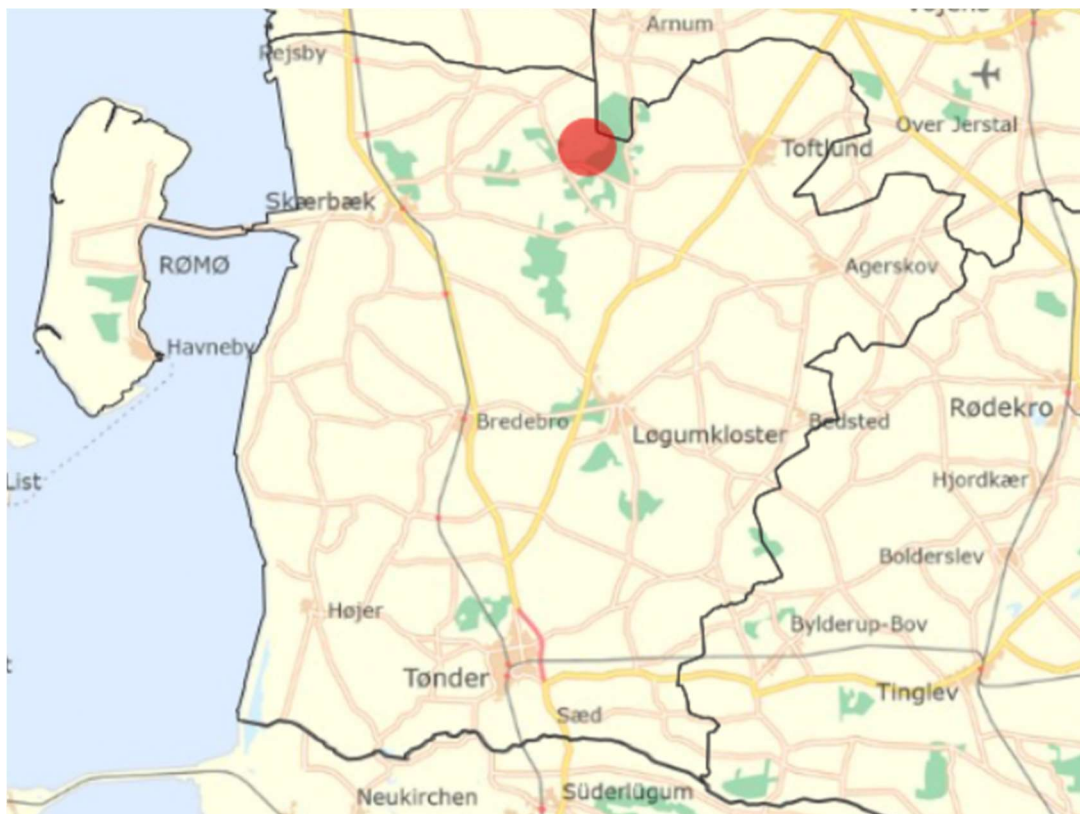
Denne forvaltningsplan omhandler Hønning Mose, som ligger i Tønder Kommune mellem Toftlund og Skærbæk (kort 1).

Forvaltningsplanen for Hønning Mose er udarbejdet i forbindelse restaureringen af Hønning Mose, der er gennemført som en del af EU-LIFE-projektet "Højmoser i Danmark". EU LIFE projektet "Højmoser i Danmark" er et samarbejdsprojekt mellem 6 kommuner, Naturstyrelsen og Miljøstyrelsen. Hovedformålet i LIFE-projektet har været at genskabe aktiv højmose (Habitattype 7110*), som er en prioriteret naturtype i EU. Med realiseringen af projektet er der skabt grundlag for, at store dele af Hønning Mose-området fremover vil kunne betragtes som aktiv højmose.

Denne forvaltningsplan beskriver de tiltag, der er blevet gennemført i Hønning Mose for at skabe gunstige betingelser for den ønskede udvikling mod aktiv højmose. Forvaltningsplanen indeholder oplysninger om tilsyn med og vedligeholdelse af de i LIFE Højmoseprojektet udførte restaureringstiltag og beskriver mulige fremtidige plejetiltag i området for at sikre en fortsat gunstig udvikling. Arealerne i Hønning Mose er i privat eje.

Forvaltningsplanen er gældende for 2024-2039.

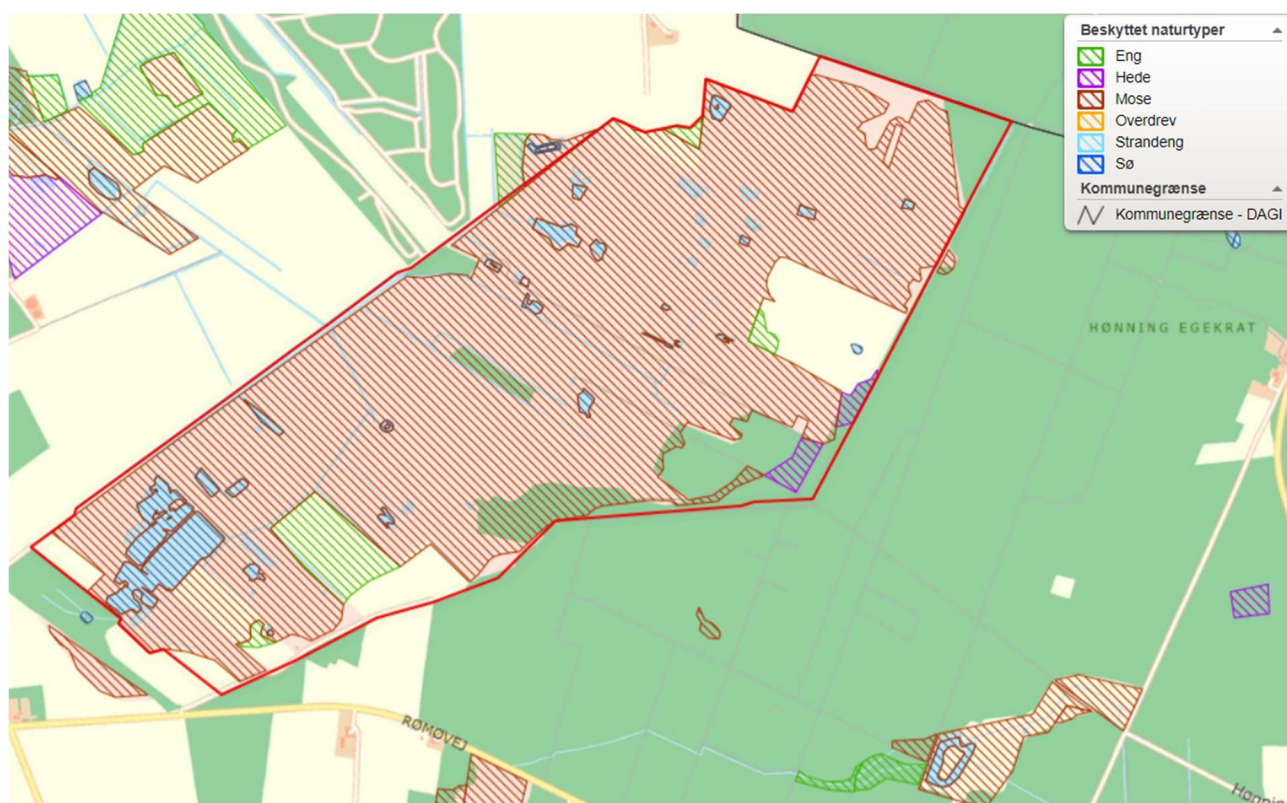
Forvaltningsplanen er udarbejdet i medfør af aktion A6 i LIFE projektet "Højmoser i Danmark". Forvaltningsplanen optages som et bilag til Natura 2000-handleplanen 2022-2027 for Natura 2000 område nr. 93 Lindet Skov, Hønning Mose, Hønning Plantage og Lovrup Skov (DK009X179).

Kort 1. Hønning Moses geografiske placering.

2. Beskyttelsesmæssig status

Hønning Mose ligger inden for Natura 2000-område nr. 93 Lindet Skov, Hønning Mose, Hønning Plantage og Lovrup Skov, habitatområde H82 og fuglebeskyttelsesområde F66. Med undtagelse af mindre højere liggende arealer i mosens kant ind mod Hønning Plantage er alle arealerne omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Kort 2 viser den nuværende registrering (2023) af §3-arealerne. En stor del af de arealer inden for plejeplansområdet, som i 2023 ikke var registreret som §3-arealer, vil ved kommende revision skifte status til §3-arealer på baggrund af det gennemførte LIFE-projekt og de dermed, med de berørte lodsejere, indgåede aftaler om vådområdedeklaration på arealerne.

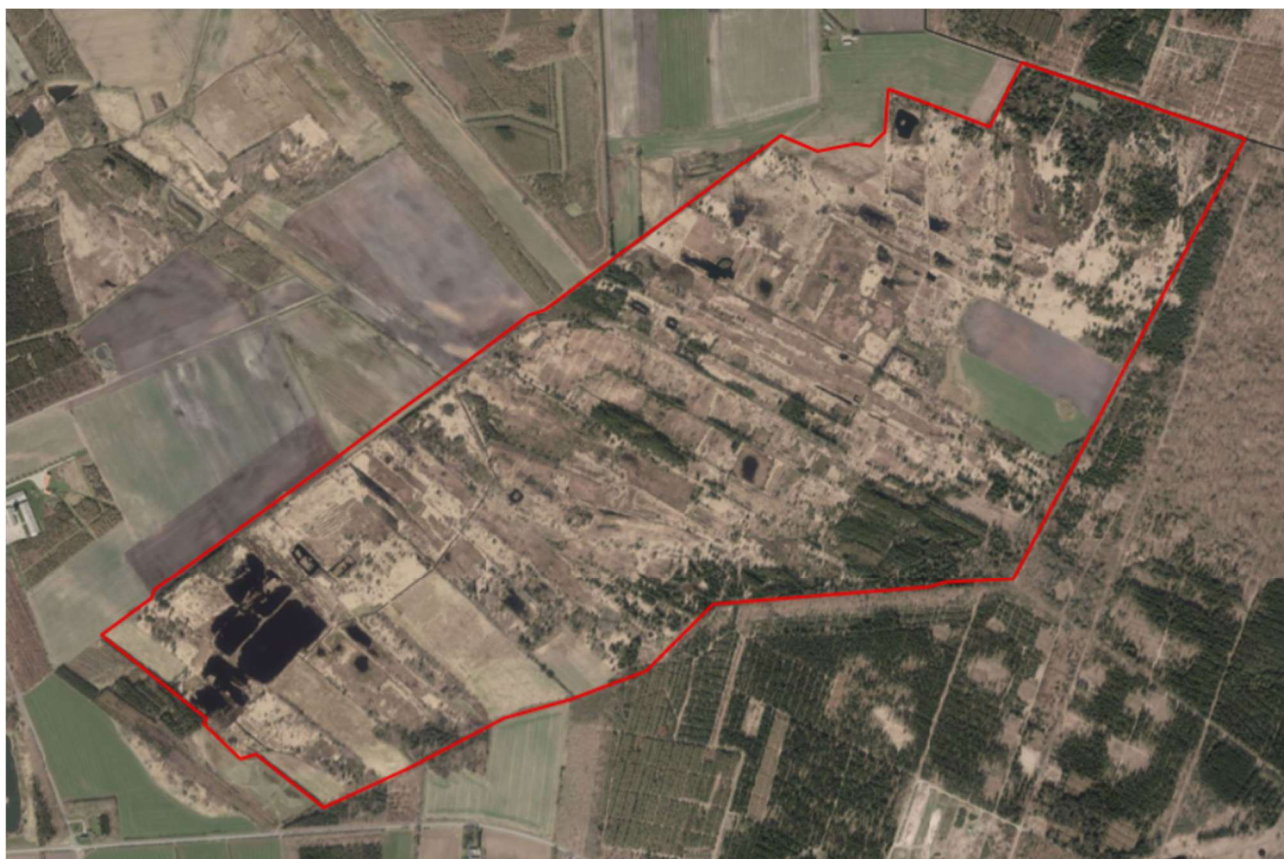

Kort 2: Hønning Mose – forvaltningsplansområde (rød streg) og §3-arealer

3. Forvaltningsplanens dækningsområde

Forvaltningsplanen omfatter Hønning Mose, der har et areal på cirka 200 hektar (kort 2 og kort 3).

I forbindelse med LIFE Højmoseprojektet er der indgået projektaftaler med vådområdedeklaration for cirka 160 hektar af Hønning Mose. For cirka 30 hektar i den nordøstlige del af Hønning Mose viste de indledende biologiske undersøgelser i LIFE Højmoseprojektet, at disse arealer allerede var i en så gunstig udvikling, at der ikke var behov for at foretage restaureringstiltag i dette område. De resterende cirka 10 hektar omfatter 3 små relativt højtliggende arealer ind mod Hønning Plantage, som lodsejerne ønsker at bevare som landbrugsarealer, primært begrundet i jagtinteresser.

Kort 3: Forvaltningsplanområde (rød streg) for Hønning Mose

4. Beskrivelse af området og områdets potentiale

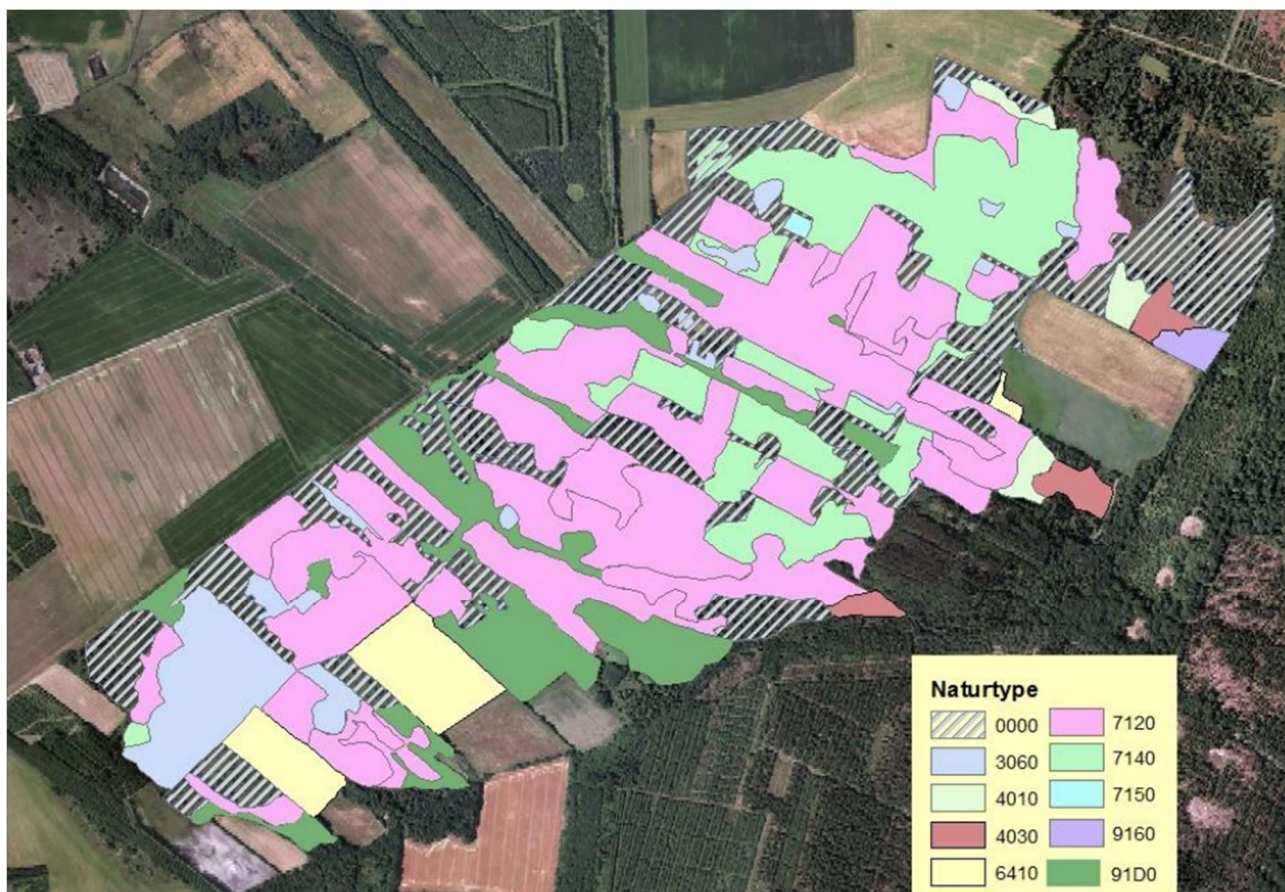
Hønning Mose ligger i Tønder Kommune lige nord for Arrild i tilknytning til Hønning Plantage og Lindet Skov. Mosen er en del af et større naturområde med mose, hede og skov på 2325 ha. Moseområdet omfatter ca. 200 ha privatejede arealer.

Mosen har ind til realiseringen af LIFE Højmoseprojektet været meget præget af afvanding og tørvegravning og der er under 1 ha af den oprindelige højmose-flade tilbage. I den sydvestlige del af projektområdet er der i 2002 gennemført et mindre projekt, med hævnning af vandstanden i en større afvandingskanal. Projektet forbedrede forholdene for mosearealerne langs kanalen, men selv i denne del af mosen er der sket en fortsat tilgroning med træer og buske de seneste år. For at få sikret en gunstig udvikling imod aktiv højmosedannelse har LIFE Højmoseprojektet omfattet tiltag for genskabelse af naturlig hydrologi og reduktion i trævæksten i Hønning Mose.

Indeværende projekt skaber forudsætningen for at genskabe aktiv højmose på over 120 ha tidligere højmosearaler. Arealerne, der forventes at udvikle sig til aktiv højmose er i dag kortlagt som nedbrudt højmose (7120), hængesæk (7140), skovbevokset højmose (91DO), brunvandet sø (3060) og tidvis våd eng

(6410). Det vurderes på baggrund af de biologiske undersøgelser i Hønning Mose, at godt 80 hektar vil udvikle sig til aktiv højmoser i løbet af en kortere årrække, mens yderligere godt 40 hektar udvikler sig til højmoser på længere sigt.

Kort 4 viser en registrering af habitatnaturtyper og områder, der på sigt forventes at vil udvikle sig til aktiv højmoser.

Kort 4: Naturtyperegistrering Hønning Mose (Aksel Voigt, 2016)

Naturtype	3060	4010	4030	6410	7120a	7120b	7140	7150	91D0	9160	Ikke habitat
Areal	10,3	1,17	1,32	6,58	35,37	23,85	20,61	0,18	15,18	0,79	32,47

I alt kortlagt: 147,83

Registreringen som ikke-habitat-natur (naturtype 0000) omfatter nedbrudt højmoser på gamle veje, tørrepladser og andre partier, som ikke er gravet ned til samme niveau som omgivelserne. Disse arealer vil sandsynligvis først udvikle sig til aktiv højmoser efter en længere årrække.

5. Forvaltningsplan for Hønning Mose

5.1 Indgåede aftaler

Hønning Mose er i privat eje.

Der er tinglyst deklarationer på projektarealerne.

Forvaltningsplanen for Hønning Mose dækker et område på cirka 200 hektar (kort 3). I forbindelse med gennemførelsen af LIFE Højmoseprojektet er der foretaget rydninger og etableret fysiske tiltag, som har medvirket til at sikre mere naturlige afvandingsforhold for cirka 160 hektar. Der er indgået aftaler med de berørte lodsejere om de ændrede afvandingsforhold med tinglysning af vådområdedeklaration for arealerne. Tinglysningen af vådområdedeklarationen på arealet er en forudsætning for EU's medfinansiering af LIFE-projektet.

Indholdet af deklarationen er følgende:

Deklaration § 1:

Arealet er omfattet af følgende rådighedsindskrænkelse:

Efter projektets gennemførelse skal arealer inden for projektområdet permanent henligge med forhøjet grundvandsstand – jf. lodsejeraftaler indgået i forbindelse med EU LIFE-projektet for Hønning Mose - med henblik på genopretning af aktiv højmoser og i overensstemmelse med EF's Habitatdirektiv samt ovenstående LIFE projekt. For arealer inden for projektområdet gælder endvidere følgende rådighedsindskrænkninger:

1. Arealerne er blevet kompenseret med henblik på at genoprette/etablere et naturområde og for at bidrage til at sikre gunstig bevaringsstatus (jf. Habitatdirektivet) af naturtypen aktiv højmoser (7110*). Hele projektområdet skal stedse henligge til dette formål og drives i overensstemmelse med direktivets retningslinjer.
2. Arealerne må ikke omlægges, gødes eller sprøjtes med kemiske bekæmpelsesmidler.
3. Græssende kreaturer må ikke modtage tilskudsfordring på arealer i projektområdet.
4. Arealerne må ikke tilsås eller tilplantes. Dette gælder al tilsåning og udplantning, herunder energipil.
5. Lodsejerne skal efter nærmere aftale give den administrative myndighed (i øjeblikket Tønder Kommune) ret til at pleje arealet, såfremt ejeren ophører hermed.
6. Den administrative myndighed (i øjeblikket Tønder Kommune) har i forbindelse med justering og vedligeholdelse af anlæg ret til den fornødne adgang til projektområdet med henblik på at sikre, at projektets formål opnås.
7. Den administrative myndighed (i øjeblikket Tønder Kommune) har ret til adgang til projektområdet i forbindelse med måling af effekten af projektet på vandmiljøet og naturen, herunder tage jord- og vandprøver.

Rådighedsindskrænkningerne er permanente og gælder efter anlægsarbejdets afslutning.

De til enhver tid værende ejere skal tåle de gener og ulemper som rådighedsindskrænkningerne medfører.

Påtaleberettiget vedr. forhold i deklaration er Tønder Kommune. Deklaration er tinglyst servitutstiftende og forud for de på ejendommen tidligere tinglyste rettigheder.

5.2 Tekniske anlæg

Overordnet omhandler projektet genskabelse af naturlig hydrologi inden for projektområdet med henblik på at tilvejebringe gunstige betingelser for naturtypen aktiv højmosé. Genskabelse af den naturlige hydrologi er sket ved blokering af drænende elementer samt øvrige tiltag, som hæver vandstanden inden for projektområdet.

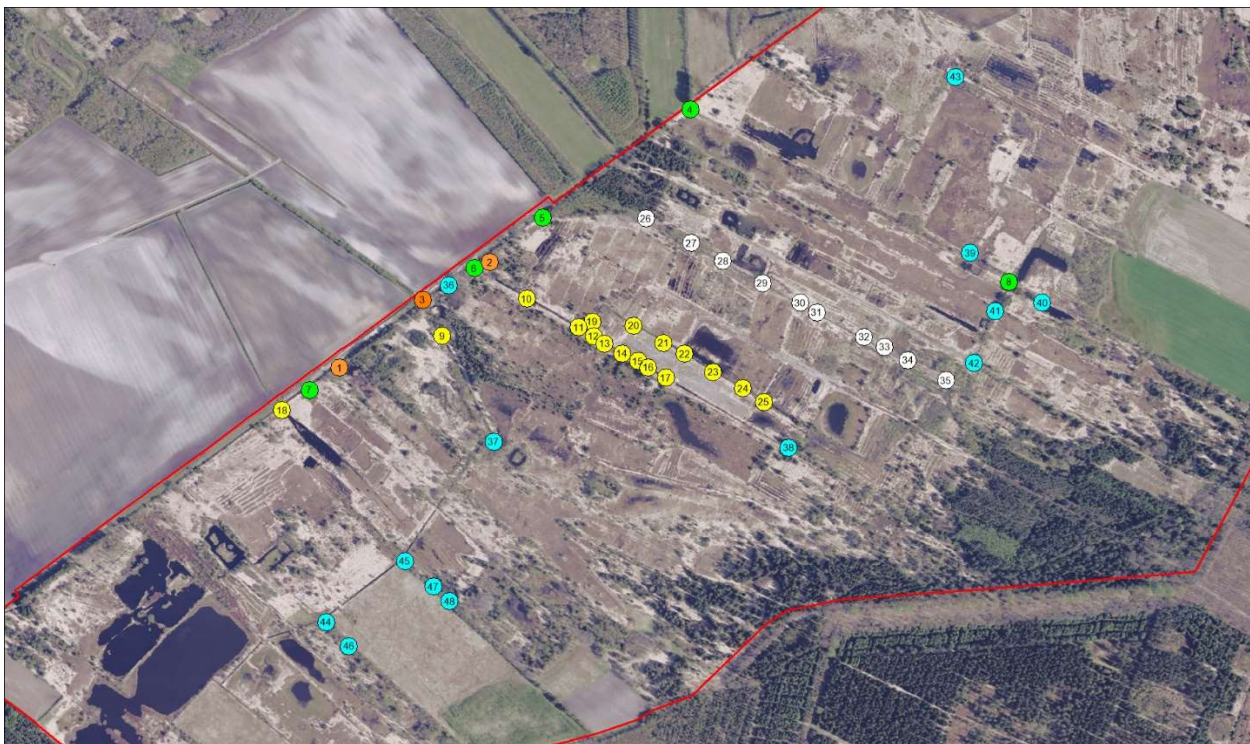
For at begrænse fordampningen i projektområdet og dermed skabe mere stabil vandstand i området er der foretaget rydninger af træer og buske. Desuden er der lavet tiltag i projektområdets nordvestlige kant, som sikrer, at der ikke sker påvirkning uden for projektområdet.

De i forbindelse med restaureringen af Hønning Mose gennemførte rydninger, der er gennemført i forbindelse med restaureringsprojektet er vist på kort 5.

Kort 5: Ryddede områder - blandingsskov/nåleskov (samlet ca. 17 ha).

De i forbindelse med restaureringen af Hønning Mose etablerede anlæg, med henblik på at genskabe naturlig hydrologi i området, fremgår af kort 6. Anlæggenes placering og type er på kort 6 vist med en nummermarkering og en farvemarkering.

Kort 6: Anlæg for genskabelse af naturlig hydrologi

Anlæggene omfatter:

- 2 m høj PE membran langs nye afskærende grøfter (samlet ca. 1.050 m, lokalitet 1 og 2 (orange))
- Hovedstem (lokalitet 3 (orange))
- Regulerbare stem i grøfter (5 lokaliteter, nr. 4-8 (grøn))
- Punktblokeringer af grøfter med etablering af regulerbare rørlægninger (17 lokaliteter, nr. 9-25 (gul))
- Jernstem i grøfter (10 lokaliteter, nr. 26-35 (hvid))
- Blokeringer med jord og træplade (4 lokaliteter, nr. 36-39 (blå))
- Blokering af vandløb og dræn med jord og uden træplade (9 lokaliteter, nr. 40-48 (blå))

Bilag 1 indeholder en større udgave af kort 6 og bilag 2 indeholder billeder af de forskellige typer af anlæg.

5.3 Løbende drift af arealerne og af de tekniske anlæg

Rydninger

Det kan fremadrettet blive nødvendigt at foretage rydninger af genvækst i Hønning Mose for at sikre de lysåbne arealer. Tønder Kommune foretager som minimum et årligt tilsyn for at vurdere, om der er behov for rydning af genvækst. Såfremt det vurderes, at der er behov for genrydninger, tages der kontakt til lodsejerne med de pågældende arealer med henblik på at indgå aftale om genrydninger.

Tekniske anlæg

Tønder Kommune foretager som minimum et årligt tilsyn med de tekniske anlæg, der er gennemført i forbindelse med restaureringen af Hønning Mose og beskrevet i afsnit 5.2. Tønder Kommune vedligeholder de tekniske anlæg. Såfremt der opstår behov for justeringer af anlæg for at sikre arealernes udvikling imod aktiv højmoser, vil justeringerne blive foretaget efter forudgående orientering af lodsejer(e).

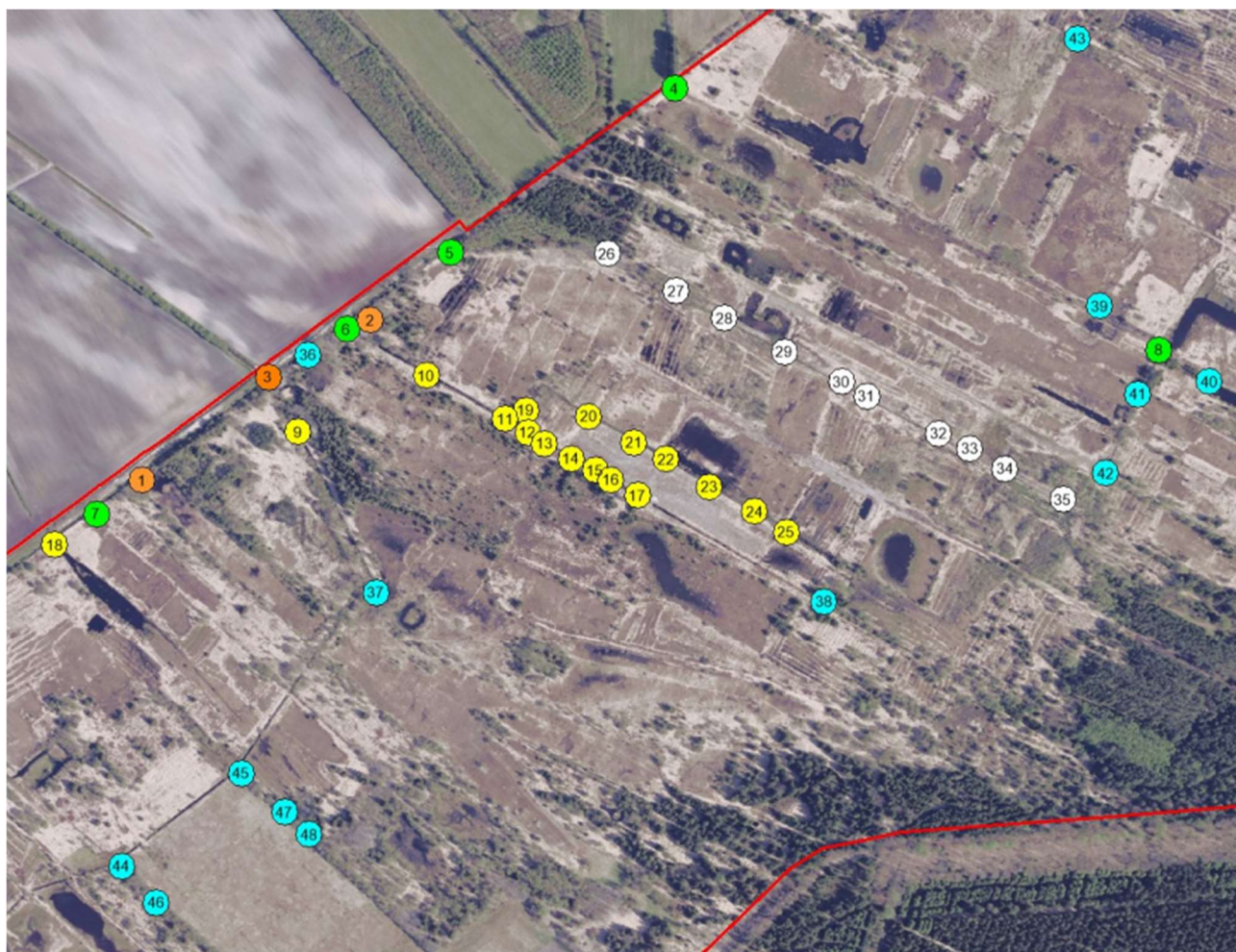
Tilsyn foretages første gang i 2024.

Det skal bemærkes at den fremadrettede pleje i forhold til vedligeholdelse og justering af de tekniske anlæg og rydninger af genvækst i moserne ikke kræver dispensation fra Naturbeskyttelseslovens § 3, da det vil være en regelmæssig tilbagevendende begivenhed, som der allerede er givet dispensation til.

Økonomi: Tønder Kommune vil som udgangspunkt finansiere udgifterne i forbindelse med gennemførelse af forvaltningsplanen for Hønning Mose af driftsmidler til naturforvaltning.

Ansvarsfraskrivelse. Nærværende rapport er udarbejdet som led i LIFE projektet LIFE14 NAT/DK/000012 som støttes økonomisk af EU Kommissionen. I henhold til artikel II.7.2 i General Conditions kan de holdninger og den viden, der kommer til udtryk i rapporten, under ingen omstændigheder blive betragtet som EU Kommissionens officielle holdning og EU Kommissionen er ikke ansvarlig for den videre brug af oplysningerne i rapporten.

Bilag 1 – oversigtskort med placering af anlæg udført i LIFE-højmoseprojektet i 2021

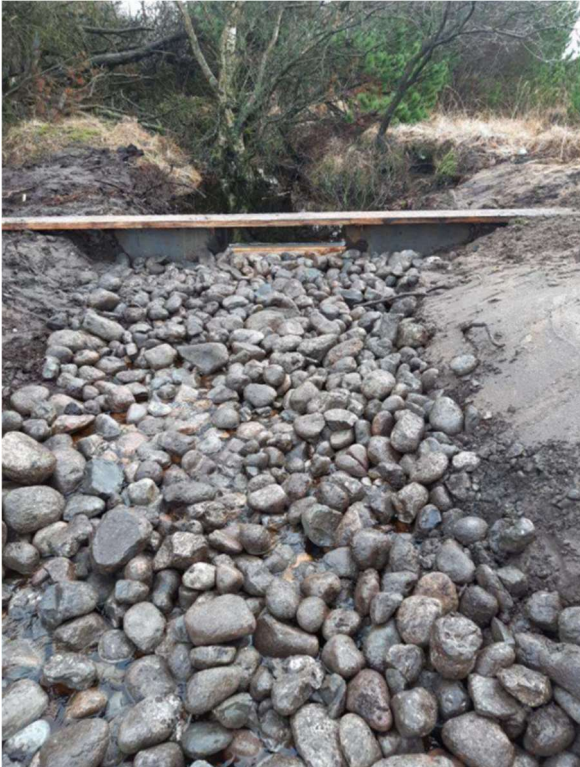
Bilag 2 – Fotos af de forskellige anlægstyper

Membran under etablering (anlæg 1)

Hovedstem (anlæg 3) og del af membrandæmning (anlæg 1 og 2)

Regulerbart stem (anlæg 5)

Punktblokeringer af grøfter med etablering af regulerbare rørlægninger (anlæg 9 og 12)

Jernstem i grøfter (anlæg 31 og 32)

Punktblokering med træplade (lokalitet 37)

Punktblokering af grøfter og dræn (lokalitet 41 og 45)